

PROBLEME ȘI ASPECTE ALE CAMERELOR DE BAIE CONTEMPORANE/

PROBLEMS AND ISSUES OF THE CONTEMPORARY BATHROOMS

Corina ILIESCU, asist. dr. arh./ assist. prof. PhD. arch.

corastroe@yahoo.com

Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu”, București, RO/
„Ion Mincu” University of Architecture and Urbanism, Bucharest, RO

Rezumat

Articolul dezvoltă unele idei de cercetare identificate în teza mea de doctorat „Baia ca spațiu de locuit”, lucrare prin care mi-am propus studierea unuia dintre spațiile locuinței contemporane, spațiul camerei de baie, ce a avut o dinamică proprie de-a lungul istoriei și ce s-a îmbogățit permanent cu noi semnificații arhitecturale, funcționale și sociale în interiorul locuințelor. Configurația planimetrică și funcțională a locuințelor contemporane ascunde un lung șir de schimbări și de reinterpretări ale funcțiilor spațiilor din care sunt alcătuite, iar camera de baie a reușit prin evoluția ei, sau, mai bine spus, involuția ei în unele perioade ale istoriei, să își contureze propria poveste. În articolul de față, am ales să prezint câteva probleme și întrebări care au rezultat în urma studiului meu.

Cuvinte cheie/ Keywords

camera de baie, semnificație, inovație/
bathroom, meaning, innovation

Abstract

The article is developing research ideas identified in my PhD thesis “Bathroom as a Living Area”, a paper through which I set out to study one of the areas of the contemporary house, the bathroom, which has had its own dynamics throughout history and which has been continuously enriched with new architectural, functional and social meanings inside the dwellings. The planimetric and functional configuration of the contemporary dwellings conceals a long series of changes and reinterpretations of the functions of the areas they are formed of, and the bathroom has succeeded through its evolution or, better said, its involution in some periods of history, to shape its own story. In this article, I have chosen to present some problems and questions which have resulted from my study.

Introducere

De cele mai multe ori facem referire la camera de baie ca la cea mai mică încăpere a casei, fapt ce câteodată se reflectă în dimensiunile ei dar, mai ales, în directa relație ce se formează între baie și corpurile noastre, percepem un spațiu la scară umană. Baia reușește să fie o punte de legătură între spațiul public și cel privat, fiind locul unde corpul uman, tehnologiile și sistemele urbane interacționează în modul cel mai intim. Din interiorul băilor noastre, amenajate în stiluri diferite, nu conștientizăm întregul sistem ce stă în spatele acestor încăperi, modul în care ele funcționează și cât de sinuoasă a fost evoluția încăperii de baie de-a lungul istoriei.

Importanța acestei funcțiuni în locuințele noastre este reflectată de atenția care îi este acordată în zilele noastre de arhitecții și designerii de interior sau de produs, dar și de apariția a numeroase studii și publicații de specialitate în străinătate. Unul dintre acestea este studiul realizat de arhitectul Rem Koolhaas împreună cu Universitatea Harvard în anul 2014 în cadrul Bienalei de Arhitectură de la Veneția. Studiul acestora, "Elements of architecture" include și closetul, unul dintre obiectele caracteristice spațiului băii contemporane, printre cele 15 elemente de arhitectură studiate. Totodată, preocupările din ce în ce mai intense la nivel mondial legate de rezolvarea problemelor sanitare sau de igienă, dar și conștientizarea crizei consumului de apă fac parte dintre argumentele acestui studiu.

Dintre toate aspectele identificate am ales să le prezint pe cele mai semnificative.

Introduction

Most of the time we refer to the bathroom as the smallest room in the house, which is sometimes reflected in its dimensions but, especially, in the direct relationship that is formed between the bathroom and our bodies, we perceive an area at a human scale. The bathroom manages to be a bridge between public and private area, by being the place where the human body, technologies and urban systems interact in the most intimate way. From the inside of our bathrooms, arranged in different styles, we are not aware of the whole system behind these rooms, how they work and how sinuous the evolution of the bathroom has been throughout history.

The importance of this function in our homes is reflected by the attention given to it nowadays by architects and interior or product designers, but also by the appearance of many foreign studies and specialized publications. One of these is the study carried out by the architect Rem Koolhaas together with the University of Harvard in 2014, within the Architecture Biennale in Venice. Their study, "Elements of architecture", also includes the toilet bowl, one of the objects specific to the contemporary bathroom, among the 15 architectural elements under study. At the same time, the increasingly intense global concerns related to solving sanitary or hygiene problems, but also the awareness of the water consumption crisis are part of the arguments of this study.

Out of all the identified aspects, I have chosen to present the most significant ones.

Activități vechi și noi din spațiul băii

Baia contemporană poate însemna pentru fiecare dintre noi altceva, de aceea întâlnim spații atât de diferite din punct de vedere al finisajului sau al atmosferei. (Kira, 1976, 178) Viața oamenilor s-a schimbat și observăm că o multitudine de activități se desfășoară în spațiul băii. Multitudinea de activități ce au loc în zilele noastre în interiorul băilor, sunt dovezi clare să realizăm că baia este una dintre încăperile cu adevărat *multifuncționale* ale locuinței de astăzi.

În anii 1970 a apărut un concept nou de baie: „the living bath” sau „wohnbad”, un spațiu de zi destinat întregerii familiei, un spațiu de petrecere a timpului liber, (Kira, 1976, 172) prezentat în cadrul unei expoziții din Berlin din anul 1973. Pe lângă obiectele cunoscute și caracteristice băii, erau prezente și unele mai puțin convenționale, precum un bar și un aparat de cafea. Configurația spațiului era atipică pentru o cameră de baie, fiind prevăzută cu un loc de conversație sub cota pardoselii, element ce caracteriza arhitectura interioarelor din anii 70. (Penner, 2013, 183) Apariția acestui tip de spațiu nu ar fi putut să aibă loc fără schimbarea atitudinii față de corpul uman și de îmbăiere datorată revoluției sexuale din anii 1960-1970. Revoluția sexuală a avut un impact imediat în configurația băilor și, în general, în mentalitatea oamenilor asupra acestei camere, iar baia supradimensionată a devenit un simbol al acelor ani. *The living bath* putea să fie un spațiu de primire al oaspeților și, interesant de menționat, un spațiu cu funcțiune asemănătoare celui din perioada antichității (Bryson, 2012, 274), atunci când în mod frecvent aceasta era pretextul

Old and New Activities in the Bathroom Area

The contemporary bathroom can mean something else to each of us, which is why we find areas so different in terms of finishing or atmosphere. (Kira, 1976, 178) People's lives have changed and we see that many activities take place in the bathroom. The multitude of activities that take place nowadays in the bathrooms is clear evidence for us to realize that the bathroom is one of the truly *multifunctional* rooms of today's home.

In the 1970s a new bathroom concept emerged: “the living bath” or “wohnbad”, a daytime area for the whole family, an area of leisure (Kira, 1976, 172) presented at an exhibition in Berlin in 1973. In addition to the objects known and characteristic to the bathroom, some less conventional ones were presented, such as a bar and a coffee machine. The configuration of the area was atypical for a bathroom, being equipped with a place for conversation below the floor level, an element specific to the interior design of the 70s. (Penner, 2013, 183) The appearance of this type of area could not have taken place without a change in attitude towards the human body and bathing due to the sexual revolution of 1960-1970. The sexual revolution had an immediate impact on the configuration of the bathrooms and, in general, on the mentality of the people regarding this room, and the oversized bathroom became a symbol of those years. *The living bath* could have been a reception area for guests and, interesting to note, an area with a function similar to the one it had in antiquity (Bryson, 2012, 274), when this was frequently the

îmbăierii în camerele de baie. Așadar, de la ideea conform căreia baia era cel mai intim loc al casei, putem cu ușurință ajunge la extrema cealaltă, baia cel mai public loc al casei. Camera de baie nu mai era destinată doar unei persoane, ci putea fi împărțită de două sau mai multe persoane.

În evoluția băii, au urmat alte etape care au condus la o adevărată revoluție pentru planimetria locuințelor. Abordările estetice, filozofice și, mai ales, funcționale au evoluat, iar baia a putut fi tratată și ca o bibliotecă, ca un birou, ca o galerie de artă sau ca un loc dedicat sportului. Cititul în camera de baie a fost și rămâne și în zilele noastre o activitate preferată de mulți dintre noi. Într-un articol apărut în *Dilema Veche*, Simona Șora, oferă două exemple interesante de scriitori pentru care baia a reprezentat spațiul ideal de lectură: Henry Miller mărturisea în cartea sa *The Books in My Life* că „cele mai bune lecturi le-am făcut în baie. Există pasaje în *Ulise* pe care nu le poți citi decât acolo dacă vrei să extragi întreaga savoare” sau Marcel Proust, care prin personajul său Swann, considera baia locul ideal „pentru toate ocupațiile care cer o singură sacrosantă: lectura, reveria, lacrimile și plăcerea senzuală”. (Șora, 2008)

Astăzi, nu mai surprinde prezența unei surse de muzică, a unui ecran TV sau a unor gadget-uri sofisticate în spațiile dedicate îngrijirii corpului, pentru că timpul petrecut în această încăpere este dedicat printre altele și relaxării de unul singur. Pe lângă obiectele clasice ale băii aici putem întâlni aparate de sport care contribuie la îngrijirea corpului.

Dintre toate aceste încercări și noi abordări reiese un lucru evident: camera de baie a devenit un spațiu la

pretext for bathing in the bathrooms. So, from the idea that the bathroom was the most intimate place in the house, we can easily reach the other end, bathroom as the most public place in the house. The bathroom was no longer intended for one person, but could be shared by two or more persons.

In the evolution of the bath, other stages followed which led to a real revolution for the planimetry of houses. The aesthetic, philosophical and, above all, functional approaches evolved, and the bathroom could be treated as a library, an office, an art gallery or a place dedicated to sports. Nowadays, reading in the bathroom was and continues to be a favourite activity for many of us. In an article published in *Dilema Veche*, Simona Șora offers two interesting examples of writers for whom the bathroom represented the ideal reading space: Henry Miller confessed in his book *The Books in My Life* that “All my good reading was, in fact, done in the toilet. There are passages in *Ulysses* that you can only read there, if you want to extract the whole flavour” or Marcel Proust, who, through his character Swann, considered the bathroom the ideal place “for all occupations that demand a sacrosanct solitude: reading, daydreaming, tears and sensual pleasure”. (Șora, 2008)

Today, the presence of a music source, of a TV screen or sophisticated gadgets is no longer a surprise in the areas dedicated to body care, because the time spent in this room is dedicated, among others, to relaxation on one's own. Besides the classic objects of the bathroom, there is also sports equipment which contributes to body care.

Out of all these efforts and new approaches one thing is obvious: the bathroom has become a

modă, căruia i se acordă atenția binemeritată și care permite desfășurarea unor activități diverse pe lângă cele de igienă.

Locul intimității, al retragerii și al solitudinii

Filozoful austriac Ivan Illich a susținut că revoluția franceză cu ideea ei conform căreia „fiecare om merită patul lui”, a fost punctul de pornire al noii viziuni asupra intimității. Într-o lume în care oamenii împărțeau în mod obișnuit patul cu întreaga familie și nu numai, în care oamenii își făceau nevoile în public și erau înmormântați în gropi comune, ideea intimității a apărut ca o necesitate. În 1986, Ivan Illich afirma: „Fiecare cetățean are dreptul de a fi înconjurat de o zonă tampon care-l protejează de aura altora, în timp ce păstrează pentru el ce este al lui”. (Illich, 1986)

Unul dintre aspectele cele mai interesante atunci când vorbim despre camera de baie este *intimitatea ei* și modul în care a fost înțeleasă de-a lungul timpului față de cum o înțelegem noi astăzi. Pentru generațiile contemporane, în mod sigur, pare straniu că în timpul perioadei romanilor și până prin secolul al XVIII-lea îmbăierea nu era deloc o activitate ce ținea de intimitate, ci era chiar prilej de socializare, fiind o activitate publică. În interioarele acelor civilizații, camerele cu funcțiunea de baie nu erau spații private, ba din contră, unele dintre ele erau folosite pentru petrecerea timpului împreună cu familia sau prietenii. De multe ori obiectele, impropriu numite sanitare, erau astfel concepute pentru a putea fi folosite de mai multe persoane în același timp, cum era cazul căzilor de baie sau al closetelor. Cel mai potrivit exemplu sunt faimoasele

fashionable area, which paid its well-deserved attention and which allows the performance of various activities, besides those related to hygiene.

The Place of Intimacy, Withdrawal and Solitude

Austrian philosopher Ivan Illich argued that the French revolution with its idea that “every man deserves his bed” was the starting point of the new vision on intimacy. In a world where people usually shared the bed with the whole family and not only, where people emptied their bowels in public and were buried in common graves, the idea of intimacy came as a necessity. In 1986, Ivan Illich stated: “Every citizen has the right to be surrounded by a buffer zone that protects him from the aura of others, while preserving for himself what is his”. (Illich, 1986)

One of the most interesting aspects when we talk about the bathroom is its *intimacy* and how it was understood throughout time by comparison to how we understand it today. For contemporary generations, it certainly seems strange that during the Roman period and up to the 18th century, bathing was not at all an activity pertaining to intimacy, but it was an occasion for socialization, since it was a public activity. In the dwellings of those civilizations, the rooms acting as bathrooms were not private areas, on the contrary, some of them were used for spending time with family or friends. Often the objects, improperly called sanitary ware, were thus designed to be used by several people at the same time, as was the case with bathtubs or closets. The most suitable example are the famous Roman baths and the Roman culture of bathing that

băi romane și cultura romană a îmbăierii care a supraviețuit de-a lungul istoriei și care a influențat nu numai întreg teritoriul Imperiului, ci și alte civilizații.

Nevoia de intimitate despre care vorbim este o invenție a secolelor moderne. După cum ușor se poate deduce, dorința individului de a beneficia de un spațiu care să-i ofere intimitate nu a apărut dintr-o dată, ci, așa cum s-a întâmplat de multe ori în istorie, ca o imitare a modelului aristocratic, pentru care nu existau doar activități cu caracter intim, ci și exclusivist.

Camerele de baie contemporane sunt, în general, spații private care oferă intimitate și liniște. Oamenii sunt în căutarea intimității din diferite motive: dorința de a fi singuri, rezolvarea aspectelor estetice, respectarea ritualurilor zilnice sau atingerea unor modele de comportament. (Kira, 1976, 7)

Evoluția și importanța camerei de baie din locuințele actuale o putem înțelege și din această perspectivă: a numărului de băi existente într-o locuință și a modului în care reușește să fie un spațiu privat.

Baia contemporană ne-o putem imagina și materializa în diverse feluri: de la camera în care te retragi pentru a fi singur, o cameră de meditație, la cealaltă extremă, adică o nouă cameră dedicată întregii familii pentru petrecerea timpului liber. Legat de acest aspect al diversității, Katherine Ashenburg remarcă faptul că mulți dintre romani ar fi înțeles foarte bine acest spațiu, ca un spațiu de reconectare cu familia după stresul acumulat în timpul zilei. (Ashenburg, 2007, 267)

has survived throughout history and which has influenced not only the entire territory of the Empire, but other civilizations as well.

The need for intimacy we are talking about is an invention of modern centuries. As can easily be deduced, the individual's desire to benefit from a space that would confer them privacy did not appear out of the blue, but, as it has often happened in history, as an imitation of the aristocratic model, for which the activities were not only intimate, but exclusive as well.

Contemporary bathrooms are generally private areas that offer privacy and tranquillity. People are looking for intimacy for a variety of reasons: the desire to be alone, solving aesthetic issues, observing daily rituals or reaching some patterns of behaviour. (Kira, 1976, 7)

The evolution and importance of the bathroom in current homes can also be understood from this perspective: of the number of bathrooms in a home and how it manages to be a private area.

The contemporary bathroom can be imagined and materialized in different ways: from the room where you retire to be alone, a meditation room, to the other end, that is, a new room dedicated to the whole family for leisure. Related to this aspect of diversity, Katherine Ashenburg notes that many Romans would have understood this area very well, as a place of reconnection with the family after the pressure accumulated during the day. (Ashenburg, 2007, 267)

Suprafață, număr, configurații planimetrice

Atât baia, cât și bucătăria au fost încăperile care o dată cu evoluția locuinței și-au câștigat un alt fel de statut, au căpătat importanță alături de celelalte funcțiuni. Cele două încăperi au fost spațiile ce au „beneficiat” de cele mai mici suprafețe în comparație cu celelalte camere ale locuinței. Schimbarea a avut loc din punct de vedere al dimensiunilor încăperilor, al numărului camerelor de baie, dar și al poziției ocupate de acestea în perimetrul locuinței. Din cercetarea cronologică a camerei de baie am observat că de exemplu în cazul Franței la începutul secolului al XX-lea, băile erau mereu ascunse și greu de găsit, în timp ce pe continentul nord-american în aceeași perioadă, camera de baie era proiectată de către arhitecți precum un spațiu minimal. De abia la sfârșitul acestui secol, baia nu a mai fost percepută din această perspectivă și a dobândit o imagine cu totul nouă.

În zilele noastre, atât beneficiarii locuințelor, cât și arhitecții și designerii de interior, acordă camerelor de baie o suprafață din ce în ce mai mare, fapt ce reflectă modul de viață al oamenilor care își petrec mult mai mult timp în interiorul acestor camere decât o făceau înainte.

Dacă ne referim la numărul de băi existent în locuințe, se cuvine să amintim un studiu făcut de profesorul Horace Miner de la Universitatea din Michigan din anul 1956, apărut în *American Anthropologist*, studiu cunoscut sub denumirea *Body Ritual among the Nacirema*¹. Studiul se îndrepta asupra unui grup de oameni înstăriți extrem de preocupați de sănătatea și aspectul lor.

Surface, Number, Planimetric Configurations

Both the bathroom and the kitchen were the rooms that, together with the evolution of the house, gained a different kind of status, gained importance along with the other functions. The two rooms were the spaces that "benefited" from the smallest areas compared to other rooms of the house. The change took place in terms of the size of the rooms, the number of bathrooms, but also the position occupied by them in the perimeter of the house. From the chronological research of the bathroom I noticed that, for example in the case of France at the beginning of the 20th century, the baths were always hidden and difficult to find, while on the North-American continent during the same period, the bathroom was designed by architects as minimal space. Only at the end of this century the bath was no longer perceived from this perspective and acquired a completely new image.

Nowadays, both houses' beneficiaries, as well as the architects and the interior designers, confer bathrooms an increasingly bigger area, which reflects the lifestyle of the people who spend much more time inside these rooms than they did before.

If we refer to the number of bathrooms existing in homes, it is worth remembering a study carried out by Professor Horace Miner at the University of Michigan in 1956, published in the *American Anthropologist*, a study known as *Body Ritual among the Nacirema*.¹ The study focused on a group of wealthy people who were extremely concerned about their health and appearance. According to

Conform spuselor lui Miner, aceștia erau convingși de urâtenia corpului uman și de faptul că tendința naturală era îmbolnăvirea. Urmare a acestei credințe, Miner afirma că cele mai puternice persoane din societate aveau câteva altare în casă, iar opulența locuințelor lor rezulta, de multe ori, din numărul de astfel de altare de care dispuneau. Fenomenul despre care vorbim poate fi extrapolat și pentru cazul numărului de băi din locuințele contemporane. (Ashenburg, 2007, 263) Amos Rapoport face referire la un studiu legat de acest subiect conform căruia camera de baie era rezultatul atitudinii față de corp, relaxare, intimitate și remarcă particularitatea caselor americane unde de multe ori numărul băilor îl depășește pe cel al dormitoarelor. În opinia sa, problemele fundamentale ale igienei au existat dintotdeauna, dar importanța care le-a fost acordată și formele atribuite au fost diferite, în funcție de credințe, temeri și valori, mai mult decât din considerații utilitare, dând exemplul folosirii căzii sau a dușului care este în mare măsură o chestiune de atitudine și de imagine.² (Rapoport, 1969, 131) Concluzia la care ajunge Rapoport este aceea că în societatea americană idealul sănătății și al igienei a devenit o nouă religie. (Rapoport, 1969, 132)

Totodată, din cercetarea planimetriei locuințelor contemporane ce beneficiază de suprafețe generoase, mai ales în cazul băilor matrimoniale, sesizăm tendința unei zonificări aparte ce grupează obiectele sanitare astfel: zona lavoar-cadă, zona dușului și zona closet-bideu. Astfel, fiecare dintre aceste zone dobândește libertate, este personalizată, iar camera de baie poate fi folosită simultan de cel puțin două persoane în diverse activități caracteristice spațiului. Față de deceniile anterioare, când găseai cu greu camera de baie în

Miner, they were convinced of the ugliness of the human body and the fact that the natural tendency was sickness. Following this belief, Miner asserted that the most powerful people in the society had several altars in the house, and the opulence of their homes often resulted from the number of such altars that they owned. The phenomenon we are talking about can also be extrapolated to the number of bathrooms in contemporary homes. (Ashenburg, 2007, 263) Amos Rapoport refers to a study related to this topic, according to which the bathroom was the result of the attitude towards the body, relaxation, intimacy and notes the peculiarity of American houses, where the number of bathrooms often exceeds the number of bedrooms. In his opinion, the fundamental problems of hygiene have always existed, but the importance that was given to them and their assigned forms were different, depending on beliefs, fears and values, more than from utilitarian considerations, giving as example the use of the bathtub or the shower which is largely a matter of attitude and image.² (Rapoport, 1969, 131) The conclusion reached by Rapoport is that in the American society the ideal of health and hygiene has become a new religion. (Rapoport, 1969, 132)

At the same time, from the research of the planimetry of the contemporary houses which benefit from generous surfaces, especially in the case of matrimonial bathrooms, we notice the tendency of a special zoning that groups the sanitary objects as follows: the lavatory-bathtub area, the shower area and the toilet-bidet area. Thereby, each of these areas acquires freedom, is customized, and the bathroom can be simultaneously used by at least two persons in various activities characteristic to this space. Compared to previous decades, when it was

locuință, chiar și în cazurile în care aceasta chiar exista, baia contemporană a căpătat un caracter de *omniprezență*. Camerele de baie complet echipate sau grupurile sanitare se întâlnesc cu ușurință, ne sunt la îndemână și marchează zonele importante ale casei.

Baia și celelalte spații ale locuinței

Baia contemporană este privită, în majoritatea cazurilor³, ca un apendice al dormitorului, fără de care nu poate funcționa. Relația dormitor – cameră de baie nu a fost o necunoscută nici secolelor anterioare și s-a născut din complementaritatea activităților dintre cele două spații, doar că atunci totul se desfășura într-un singur loc, respectiv în camera de dormit. În cazul locuințelor contemporane, în plus față de această relație, a apărut triada dormitor-dressing-baie, de cele mai multe ori în cazul dormitoarelor matrimoniale, alăturare ce conferă atât confort, cât și intimitate. Funcționalitatea acestei compoziții spațiale este deja dovedită, motiv pentru care a devenit parte integrantă în proiectarea locuințelor contemporane.

Ca și la începutul secolului al XX-lea, când hotelul a constituit un model pentru camera de baie din locuințe, în special în relația dormitor-baie, acum, după aceeași sursă de inspirație, apare peretele transparent de sticlă dintre dormitor și baie, element ce îi conferă spațiului băii un nou atribut: *transparența*. În locuințele contemporane camera de baie nu mai este un spațiu închis, ermetic și izolat de privirile celorlalți. Camera de baie se deschide și avem de a face cu un spațiu pe care îl percepem dintr-o dată mai mare, parțial sau complet deschis către dormitor. Observăm că baia devine o

difficult to find a bathroom in the house, even in cases when it actually existed, the contemporary bathroom has acquired an *omnipresent* character. Fully equipped bathrooms or toilets can be easily met, are within reach and mark important areas of the house.

Bathroom and Other Areas of the House

In most cases³, the contemporary bathroom is considered as an appendix of the bedroom, without which it cannot function. The relationship bedroom - bathroom was not unknown to the previous centuries either and was born out of the complementarity of the activities between the two spaces, only that back then everything took place in one place, in the bedroom. In the case of contemporary homes, in addition to this relationship, the triad bedroom-dressing room-bathroom has appeared, most of the times in the case of matrimonial bedrooms, a union which confers both comfort and intimacy. The functionality of this spatial composition is already proven, which is why it has become an integral part of the design of contemporary homes.

As in the early twentieth century, when the hotel represented a model for the bathrooms of homes, especially in the bedroom-bathroom relation, now, following the same source of inspiration, the transparent glass wall between the bedroom and the bathroom emerges, item which confers the bathroom area a new attribute: *transparency*. In contemporary homes the bathroom is no longer a closed, airtight space, isolated from the eyes of others. The bathroom opens up and we are dealing with a space that we suddenly perceive to be bigger, partially or completely opened to the bedroom. We

prelungire a dormitorului, iar cele două funcțiuni se contopesc.

Astăzi, transparența în camera de baie este interpretată și aplicată în diverse forme, fiind un element pe care arhitecții și designerii de interior îl speculează în mod frecvent și cu abilitate pentru obținerea unor imagini cât mai interesante. De cele mai multe ori efectul este acela de surpriză. Această transparență se poate obține prin pardoseală, prin tavan, prin pereții interiori sau cei exteriori realizați din materiale transparente.

Camera de baie devine o vitrină, obiectele sale adevărate expodate, o astfel de abordare arhitecturală atrage atenția și demonstrează o dată în plus cât de mult și în ce fel s-a schimbat percepția utilizatorului asupra acestui spațiu. Camera de baie se deschide către natură și integrează peisajul sau se integrează în peisaj, trimițând spre senzațiile primordiale ale îmbăierii în izvoare.

Reprezentativitatea băii contemporane

Camera de baie nu mai este privită doar ca o cameră de spălare și de satisfacere a nevoilor, ci devine un „sanctuar intim, locul unde se întâlnesc hedonismul, narcisismul, luxul la cote înalte și scrupulozitatea igienică”. (Ashenburg, 2007, 265)

Dacă la începutul secolului al XX-lea doar simpla existență a unei camere de baie și a obiectelor sale sanitare în locuințele oamenilor era un fapt neobișnuit, o dovadă de confort și o chestiune de statut social, în zilele noastre prezența acestui spațiu este un lucru comun pentru marea majoritate. În acest moment intervine un alt aspect important,

notice that the bathroom becomes an extension of the bedroom, and the two functions merge.

Today, transparency in the bathroom is interpreted and applied in various forms, being an element that architects and interior designers frequently and skillfully speculate in order to obtain the most interesting images. Most of the times, the effect is that of surprise. This transparency can be achieved through the floor, the ceiling, the interior or exterior walls made of transparent materials.

The bathroom becomes a showcase, its actual objects become exhibits, such an architectural approach draws attention and once again demonstrates how much and in what way the user's perception over this space has changed. The bathroom opens up to nature and integrates the landscape or integrates into the landscape, as a reference to the primal sensations of bathing in the springs.

The Representativeness of the Contemporary Bathroom

The bathroom is no longer regarded just as a room for washing and relieving one's bowels, but becomes an "intimate sanctuary, the place where hedonism, narcissism, luxury at high levels and hygienic scrupulousness meet". (Ashenburg, 2007, 265)

If at the beginning of the 20th century the mere existence of a bathroom and its sanitary ware in people's homes was an unusual fact, a proof of comfort and a matter of social status, nowadays the presence of this space is a common thing for the vast majority. Now another important aspect comes into play, the *customization* of the space. At the end of

personalizarea spațiului. La sfârșitul secolului al XIX-lea baia și obiectele sale caracteristice erau privite de către arhitecți ca embleme ale modernității, astăzi constatăm atenția deosebită acordată proiectării acestui spațiu, ca o consecință a creșterii reprezentativității lui pentru utilizatori. Remarcăm că modul în care percepem baia contemporană și activitățile ce se desfășoară aici în zilele noastre sunt similare celor din perioada antichității grecești sau romane.

Oamenii își petreceau atunci o mare parte a timpului în interiorul băilor publice sau private, iar activitățile desfășurate acolo erau diverse (lectură, sport etc.) și nu se limitau doar la cele de spălare a corpului; spațiile căpătau astfel un *rol de reprezentare* pentru proprietarii lor. Surprinzător sau nu, toate aceste observații sunt valabile și pentru băile contemporane, care reușesc nu numai să se adapteze stilului de viață al fiecărui individ și să răspundă nevoilor și obiceiurilor cotidiene, dar să-i și reprezinte.

Ea nu mai este o cameră de ascuns, ci dimpotrivă o cameră cu care proprietarul se mândrește, pe care o arată tuturor și pe care o amenajează cu atenție. Spațiul băii capătă noi valențe și se materializează ca fiind o expresie a utilizatorului și a obiceiurilor sale. Polivalența relațiilor pe care le are camera de baie cu celelalte încăperi ale locuinței, posibilitățile nenumărate de configurare ale spațiului propriu-zis destinat băii, multitudinea și diversitatea obiectelor sanitare prezente pe piață, toate acestea facilitează realizarea unor camere de baie extrem de diverse, după inspirația arhitectului și după bunul plac al beneficiarului. Locuințele contemporane nu mai urmăresc standardizarea acestor spații, ci dimpotrivă, personalizarea lor în acord cu modul de

the 19th cen 19th the bathroom and its characteristic objects were regarded by architects as symbols of modernity; today we see the special attention paid to the design of this space, as a consequence of the increase of its representativeness for users. We note that the way we perceive the contemporary bathroom and the activities that take place here today are similar to those of the period of Greek or Roman antiquity.

People then spent most of their time inside public or private baths, and the activities carried out there were diverse (reading, sports etc.) and were not limited to body washing alone; the spaces thus acquired a role of *representation* for their owners. Surprisingly or not, all of these observations also apply to contemporary bathrooms, which not only manage to adjust to the lifestyle of each individual and meet their daily needs and habits, but they also represent them.

It is no longer a hidden room, but rather a room in which the owner takes pride, showing it to everyone and carefully arranging it. The space of the bathroom acquires new valences and materializes as an expression of the user and his habits. The versatility of the relations that the bathroom has with the other rooms of the house, the countless possibilities of configuration of the actual space conceived for the bathroom, the multitude and diversity of sanitary ware present on the market, all of them facilitate the creation of extremely different bathrooms, according to the architect's inspiration and the beneficiary's desire. Contemporary homes no longer seek to standardize these spaces, but on the contrary, they try to customize them in

viață al individului și cu cerințele și aspirațiile lui intime. În cazul locuințelor cu mai multe camere de baie, acestea nu sunt niciodată la fel, ci fiecare poartă amprenta celui care o folosește, deoarece așa cum am văzut suprafețele și dotările diferă de la caz la caz.

Băile arhitecților contemporani și designul de produs

În zilele noastre băile contemporane beneficiază de dotări tehnice și de suprafețe generoase de care nu au dispus niciodată de-a lungul istoriei.⁴ (Ashenburg, 2007, 266) Modul în care sunt tratate suprafețele, alegerea obiectelor sanitare, modul în care este luminată sau încălzită încăperea băii sunt elemente cu care arhitectul sau designer-ul jonglează în amenajarea acestui spațiu. Sarcina cea mai importantă a arhitectului a devenit aceea de a crea un mediu de îmbăiere atractiv și senzual. (Wardell, Talarico, 2000, 141) Camerele de baie, prin diversitatea și libertatea de care dispun, reușesc să ofere efectul de surpriză.

Un prim nume de care se leagă, cel mai adesea, schimbarea ce a avut loc în domeniul design-ului de produse sanitare și, implicit, noua viziune asupra camerelor de baie este acela al lui Philippe Starck. Lui Starck îi este recunoscută contribuția în domeniul design-ului camerelor de baie, atât atunci când ne referim la cele din locuințele luxoase, cât și în cazul restaurantelor sau hotelurilor.

Lista arhitecților și designerilor contemporani cu preocupări în domeniul acestei industrii și prezentarea colaborărilor acestora cu diverse companii de profil ar putea continua și chiar ar putea constitui subiectul unei cercetări în sine (alte

accordance with the individual's lifestyle and his intimate requirements and aspirations. In the case of homes with several bathrooms, they are never the same, but each one bears the mark of the user, because, as we have seen, the surfaces and the equipment differ on a case by case basis.

Bathrooms of Contemporary Architects and Product Design

Nowadays, the contemporary bathrooms benefit from technical equipment and generous areas that they have never had throughout history.⁴ (Ashenburg, 2007, 266) The way the surfaces are treated, the choice of sanitary ware, the way the bathroom is lit or heated are elements that the architect or designer juggle in order to arrange this space. The most important task of the architect has become to create an attractive and sensual bathing environment. (Wardell, Talarico, 2000, 141) The bathrooms, through the diversity and freedom they offer, manage to have a surprise effect.

One of the first names usually linked to the change that has taken place in the field of design of sanitary products and, implicitly, the new vision on the bathrooms belongs to Philippe Starck. Starck is recognized for his contribution to the design of bathrooms, both when it comes to luxury homes, as well as restaurants or hotels.

The list of contemporary architects and designers involved in this industry and the presentation of their collaborations with various companies in the field could continue and may even form the scope of a research in itself (other notable personalities to be

personalități marcante ce trebuie amintite: Zaha Hadid, Ron Arad, David Chipperfield, Antonio Citterio, Norman Foster, Marc Newson, Karim Rashid, Patricia Urquiola, etc.).

Deși voi depăși spațiul habitatului domestic, pentru a demonstra o dată în plus diversitatea oferită de amenajările contemporane ale spațiilor dedicate băilor și modul în care creativitatea arhitecților contemporani poate fi pusă la încercare în acest domeniu, voi prezenta cazul Hotelului Puerta America din Madrid (2003-2005). Unicitatea acestui proiect a constat în colaborarea cu succes a mai multor arhitecți și designeri din 19 studiouri de arhitectură și din 13 țări diferite.⁵ Fiecare nivel al hotelului este diferit purtând semnătura unui arhitect de renume mondial. Din descrierile oficiale reiese că scopul proiectului a fost conceperea unui spațiu care să invite oamenii să viseze. Originalitatea, luxul, inovația și libertatea formală sunt puse în lucru pentru a face apel la toate simțurile oaspeților hotelului. Conceptul propus de fiecare dintre arhitecți a fost diferit, rezultând spații și atmosfere foarte diferite în funcție de materiale, culori și configurații planimetrice (freshome.com/2011/11/08/12-design-differentiated-floors-linked-together-in-hotel-puerta-america). Ele demonstrează, încă o dată, varietatea arhitecturală care se poate obține din micul spațiu al băii.

Risipa de apă – o problemă

În zilele noastre se estimează că nu mai puțin de 2.6 miliarde de oameni, adică o treime din populația Pământului, nu au acces la facilitățile instalațiilor sanitare. (Black, Fawcett, 2008) În același timp, mii

reminesc: Zaha Hadid, Ron Arad, David Chipperfield, Antonio Citterio, Norman Foster, Marc Newson, Karim Rashid, Patricia Urquiola, etc.).

Although I will go beyond the space of households, in order to demonstrate once again the diversity offered by the contemporary arrangements of the spaces dedicated to the bathrooms and the way in which the creativity of the contemporary architects can be tested in this area, I will present the case of the Hotel Puerta America in Madrid (2003- 2005). The uniqueness of this project consisted in the successful collaboration of several architects and designers from 19 architecture studios and 13 different countries.⁵ Each level of the hotel is different wearing the signature of a world renowned architect. From the official descriptions it appears that the purpose of the project was to design a space that would invite people to dream. Originality, luxury, innovation and formal freedom are put in place to appeal to all the senses of the hotel guests. The concept proposed by each of the architects was different, resulting in very different spaces and atmospheres, depending on materials, colours and planimetric configurations (freshome.com/2011/11/08/12-design-differentiated-floors-linked-together-in-hotel-puerta-america). They demonstrate, once again, the architectural variety which can be obtained from the small space of the bathroom.

Waste of water - a problem

Nowadays it is estimated that no less than 2.6 billion people, one third of the Earth's population, do not have access to the facilities of sanitary installations. At the same time, thousands of children under the

de copii sub vârsta de 5 ani continuă să moară zilnic din cauza infestării cu materiile fecale care transmit boli grave.

Pentru marea majoritate a oamenilor, apa caldă sau rece care ajunge la robinet în casele lor este un lucru normal. Ea reprezintă o facilitate cu care s-au născut și fără de care nu și-ar putea închipui viața de zi cu zi. Obiceiurile cotidiene, standardele de igienă actuale și modul în care înțelegem în zilele noastre să fim civilizați sunt strâns legate de această facilitate de care beneficiem. Suntem tentați să credem că accesul la apă și utilizarea apei fără nici o restricție este un drept care ni se cuvine.

Problema lipsei de apă și a conștientizării faptului că apa trebuie folosită cu moderație a condus în ultimii ani la apariția unor obiecte sanitare care să diminueze consumul de apă. Tehnologiile actuale și producătorii obiectelor sanitare trebuie să se adapteze noilor cerințe ce țin de rezolvarea problemei conservării apei, în condițiile în care o mare parte a globului este privată de apă. În sprijinul celor de mai sus, voi face referire la demersul celor de la fundația Bill și Melinda Gates de a crea un program cu numele *"Reinvent the Toilet"*. După cum indică și numele, programul încearcă să rezolve criza sanitară întorcându-se la origini, practic vrea să reinventeze closetul, având în vedere faptul că problema pare imposibil de rezolvat în multe colțuri ale lumii în lipsa infrastructurii ce implică o serie de costuri ridicate, a lipsei de apă potabilă, dar și a permanentei infestări a fluxurilor de apă (www.gatesfoundation.org/what-we-do/global-growth-and-opportunity/water-sanitation-and-hygiene/reinvent-the-toilet-challenge-and-expo). Ideea acestui program este de a folosi noile tehnologii în fabricarea obiectelor sanitare din

age of 5 continue to die daily due to infestation with faecal material that transmits serious diseases.

For the vast majority of people, hot or cold water reaching the tap in their homes is something normal. It is a facility they were born with and without which they could not imagine their daily lives. Daily habits, current hygiene standards and how we understand civilisation nowadays are closely linked to this facility we benefit from. We are tempted to believe that access to water and the use of water without any restrictions is a right we are entitled to.

The problem of lack of water and awareness of the fact that water should be used in moderation has led in recent years to the emergence of sanitary ware which reduces water consumption. Current technologies and manufacturers of sanitary ware need to adapt to the new requirements concerning the solution to the water conservation problem, given that a great part of the world is deprived of water. In support of the above, I will refer at the request of the Bill & Melinda Gates Foundation to create a program named "Reinvent the Toilet". As the name indicates, the program tries to solve the health crisis returning to the origins, basically wants to reinvent the toilet, since the problem seems unsolvable in many parts of the world because of the lack of infrastructure and because of the water flows permanent infestations (www.gatesfoundation.org/what-we-do/global-growth-and-opportunity/water-sanitation-and-hygiene/reinvent-the-toilet-challenge-and-expo).

The idea of this program is to use new technologies in manufacturing sanitary recyclable materials using

materiale reciclabile folosind imprimantele 3D și de a transforma materiile fecale în îngrășămintele. (Penner, 2013, 40) În august 2012, Bill Gates făcea pe blogul său câteva observații interesante legate de problemele pe care le ridică actualele closete ce folosesc jetul de apă cu care este obișnuită lumea civilizată a globului pământesc. El constata că acest dispozitiv este total nerealist și imposibil de implementat pentru 40% din populația lumii din cauza lipsei oricărei posibilități de a avea acces la apă sau canalizare. Bill Gates consideră actualul sistem de closet o soluție depășită în rezolvarea problemelor de salubritate care consumă de 10 ori mai multă apă decât necesarul zilnic de apă potabilă, însă recunoaște că la momentul invenției lui, acum mai mult de două secole, a condus la o revoluție sanitară ce a contribuit la eradicarea epidemiilor de boli mortale și la salvarea a milioane de vieți umane. Cu toate acestea, faptul că în zilele noastre patru din zece oameni nu au acces la apă și iar costurile de implementare sunt extrem de ridicate sau chiar imposibile, dovedește că trebuie găsite soluții noi, inteligente, durabile, și că inventarea unui nou tip de closet este una din problemele importante care ar trebui să preocupe omenirea.

Concluzii

Locuințele de la începutul secolului al XX-lea și-au schimbat planimetria și au condus la apariția unor noi tipologii care să cuprindă spații destinate igienei personale. Această schimbare s-a datorat conștientizării problemei igienei și astfel, spațiul nou apărut cu obiectele sale caracteristice fixe din interior, a devenit o adevărată *emblemă a modernității*, fiind spațiul care a civilizat lumea.

3D printers to transform faeces into fertilizer. (Penner, 2013, 40) In August 2012, on his blog Bill Gates wrote some interesting observations about the problems posed by existing toilets that use water jet that is common to civilized world globe. He noted that this device is totally unrealistic and impossible to implement for 40% of the world due to lack of any possibility of access to water or sanitation. Bill Gates believes the current system of closet solution exceeded in solving the sanitation consumes 10 times more water than the daily requirement of drinking water, but admits that when his invention, now more than two centuries has led to a revolution health contributed to eradicate outbreaks of deadly diseases and save millions of lives. However, the fact that today four out of ten people without access to water and implementation costs are extremely high or even impossible, proves that we have to find new, smart and sustainable solutions and inventing a new type of toilet it is one of the important issues that should concern mankind.

Conclusions

The homes at the beginning of the 20th century changed the planimetry of existing ones and led the appearance of certain new typologies of homes which would include areas conceived for personal hygiene. This change was due to hygiene awareness and thus new space came with its characteristic fixed objects within it, it has become a symbol of modernity, the space that civilized the world.

Camera de baie de care beneficiem în zilele noastre reprezintă într-un fel o sinteză a valorilor și a ambițiilor civilizațiilor moderne, pline de vise și de contradicții sau căutarea unor răspunsuri la nevoile oamenilor. Modul în care acest spațiu funcționează în prezent și beneficiile pe care le oferă ascund un lung șir de schimbări de-a lungul istoriei, cauzate în parte mentalității oamenilor față de îngrijirea corpului și în parte lipsei instalațiilor sanitare, a infrastructurii urbane sau a imposibilității de a produce la scară largă a obiectelor sanitare.

Regândirea infrastructurii sanitare este una dintre cele mai atent analizate probleme în zilele noastre, iar găsirea unor noi soluții pentru evacuarea reziduurilor ar trebui să fie o prioritate. Conștientizarea acestei probleme a avut loc și pe fondul unei alte realități: modul în care este gândită în acest moment infrastructura sanitară în unele părți ale lumii (cu precădere în Emisfera Nordică), face ca ea să nu poată fi viabilă în alte zone. Dar chiar și acolo unde sistemele de aprovizionare și evacuare a apei funcționează, se ridică problema protejării mediului înconjurător și îmbătrânirii infrastructurii existente.

The bathroom that we enjoy today represents a sort of synthesis of the values and ambitions of the modern civilizations, full of dreams and contradictions or in search of certain answers to people's needs. How this space works today and the benefits they provide hiding a long series of changes throughout history, caused in part to people's mentality with regards to body care and partly because of the lack of sanitation, urban infrastructure or inability to produce large-scale sanitary objects.

Rethinking the sanitary infrastructure is one of the most carefully analysed issues nowadays, and finding new solutions for waste disposal should be a priority. Awareness of this problem also took place in the context of another reality: the way in which the sanitary infrastructure is conceived nowadays in some parts of the world (especially in the Northern Hemisphere) makes it unviable in other areas. But even in the places where water supply and drainage systems work, there is still the issue of protecting the environment and the ageing current infrastructure.

Referințe/ References

- Ashenburg, K. (2007). *The dirt on clean, an unsanitized history*. New York: North Point Press.
- Black, M., Fawcett, B. (2008) *The Last Taboo: Opening the Door on the Global Sanitation Crisis*, Routledge.
- Bryson, B. (2012). *Acasă, o istorie a vieții private*. București: Editura Polirom.
- Illich, I. (1986). *H2O and the Waters of Forgetfulness*. London: Marion Boyars.
- Kira, A. (1976). *The Bathroom*. New York: The Viking Press.
- Koolhaas, Rem, coord.; AMO; Harvard Graduate School of Design; Irma Boom (2014) *Toilet*, Marsilio

Penner, B. (2013). *Bathroom*. London: Reaktion Books.

Rapoport, A. (1969). *House, Form and Culture*. Prentice Hall.

Șora, S. (24 martie 2008). Povești din baie. *Dilema veche*, 214.

Wardell, C., Talarico, W. (aprilie 2004). Mastering the Master Bathroom. *Architectural Record*.

___ freshome.com/2011/11/08/12-design-differentiated-floors-linked-together-in-hotel-puerta-america/ September 2019

___ www.gatesfoundation.org/what-we-do/global-growth-and-opportunity/water-sanitation-and-hygiene/reinvent-the-toilet-challenge-and-expo September 2019

¹ În antropologie și sociologie, Nacirema este un termen folosit pentru a examina aspecte de comportament și societate ale cetățenilor din Statele Unite ale Americii. Nacirema citit invers rezultă „American”./

In anthropology and sociology, Nacirema is a term used to examine behavioural and societal aspects of the citizens of the United States of America. Nacirema spelled backwards is "American".

² Face referire la studiul lui Alexander Kira *Bathroom*, Cornell University Center for Housing and Environmental Studies, Research Report, no. 7, 1966

It refers to the study of Alexander Kira *Bathroom*, Cornell University Center for Housing and Environmental Studies, Research Report, no. 7, 1966

³ Excepție fac cazurile în care vorbim de grupuri sanitare ce servesc anumite spații anexe, cum ar fi vestibulul, garajul etc.

Exceptions are the cases which deal with sanitary groups conceived for certain auxiliary spaces, such as the vestibule, the garage, etc.

⁴ În perioada 1994-2004, în SUA dimensiunea medie a băilor și-a triplat suprafața, existând cazuri în care chiar s-au desființat dormitoare pentru a beneficia de o suprafață mult mai mare.

Between 1994-2004, the US average size of bathrooms tripled its surface; there are cases where even have abolished bedrooms to enjoy a much larger area for bathrooms.

⁵ Design interior realizat de Zaha Hadid, Norman Foster, David Chipperfield, Plasma Studio, Victorio&Lucchino, Marc Newson, Ron Arad, Kathryn Findlay și Jason Bruges, Richard Gluckman, Arata Isozaki, Javier Mariscal și Fernando Salas, Jean Nouvel.

Interior design by Zaha Hadid, Norman Foster, David Chipperfield, Plasma Studio, Victorio&Lucchino, Marc Newson, Ron Arad, Kathryn Findlay and Jason Bruges, Richard Gluckman, Arata Isozaki, Javier Mariscal and Fernando Salas, Jean Nouvel.